

In gesprek met Piet Attema

VOORMALIG BRUGWACHTER IN NIEUWERSLUIS EN LOENEN AAN DE VECHT

Hilde de Haan en Aleid Smid interviewden op 3 maart 2011 de heer Piet Attema, voormalig brugwachter in Nieuwersluis en Loenen. Hieronder volgt de weergave van dit interview.

Wie is Piet Attema?

Piet (Pieter Tennis) Attema is geboren op 7 april 1939 in Vreeland, in het kleine brughuis aan de Dorpsburg (van Leerbrug) in Vreeland. Piet is het derde kind uit een gezin met 6 kinderen.

Zijn ouders waren Wijtse Attema (1907-1961) en Neeltje Klazina Attema-van Zandwijk (1908-1965) beiden uit Weesp.

Piet Attema was getrouwd met Albertha Cornelia Breet, geboren op 7 augustus 1939 in Hilversum en dochter van een bakker. Zij is op 3 mei 2012 overleden.

Piet en Albertha hebben 2 kinderen gekregen: Hugo (nu 46 jaar) en Monique (nu 45 jaar).

Wie waren uw ouders?

Mijn ouders woonden en werkten in het brugwachtershuis in Vreeland, dat nu het winkeltje Tierelantijn is. Ik ben geboren in de bedstee van het brughuisje en daarna sliep ik net als de andere kinderen op

zolder. Toen ik 2 jaar was, zijn we naar Nieuwersluis verhuisd. Mijn vader was in Weesp eerst vuilnisman. Hij ging met paard en wagen vuil ophalen. Later kon hij de tolbrug in Vreeland pachten van de gemeente Vreeland. Hij heeft de brug en het huis 3 jaar gepacht.

Of mijn latere beroep er al met de paplepel is ingegoten weet ik eigenlijk niet echt, want ik heb eerst enkele andere banen gehad. Feit is wel dat wij als kinderen, toen we ouder waren, in de schoolvakanties onze vader en moeder altijd moesten helpen bij het werk op de brug Wij slingerden dan de brug open en dicht.

Uw school- en/of beroepsopleiding?

In 1941 pachtte mijn vader de brug in Nieuwersluis. Wij gingen daar ook wonen. Ik heb de lagere school in Loenen doorlopen, de Christelijke Lagere school bij meester Van Schie, de school die later 't Fundament ging heten. Op klompen liepen we van Nieuwersluis naar Loenen heen en terug. Onder schooltijd bedienden mijn vader en moeder samen de klapbrug. Je moest dit werk met z'n tweeën doen omdat de brug twee kleppen had. Mijn vader stond dan aan de ene kant met de slinger bij de ene klep en mijn moeder aan de andere kant bij de andere klep om samen de brug open en dicht te doen. Daarom was het ideaal als een echtpaar dat werk deed. Mijn ouders hebben altijd samengewerkt, eerst in Vreeland, toen in Nieuwersluis en later ook in Loenen. Als wij van school thuis kwamen hielpen wij natuurlijk ook mee.

Na mijn lagere schooltijd ben ik dag in, dag uit op de fiets naar de ambachtsschool gegaan in de Schoolstraat in Utrecht en leerde daar het vak van machinewerker. In die tijd had ik nog niet het idee om later eventueel brugwachter te worden. Mijn ouders waren van me-

De ouders van Piet Attema aan het werk als brugwachter bij de Van Leerbrug in Vreeland, eind jaren '30 (Coll. W. Mooij)

Het brugwachtershuis in Nieuwersluis waar de familie Attema in de jaren '40 woonde (Coll. W. Mooij)

ning dat ik maar een vak moest gaan leren. En daar was ik het mee eens.

Na de ambachtsschool vroeg mijn vader of ik nog verder wilde leren, maar daar had ik weinig behoefte aan. Mijn vader ging toen praten met de grote baas van stofzuigerfabriek FAM en een uur later had ik een baan. Mijn eerste baan – ik was toen 16 jaar - was dus bij de FAM, de voormalige stofzuigerfabriek aan het Zandpad tussen Breukelen en Maarssen. Ik heb daar bijna 2 jaar gewerkt als leerling stempelmaker. Ik maakte stempels oftewel mallen voor sleestofzuigers. Dat was heel precies werk, om zo te zeggen millimeterwerk.

Daarna werkte ik bij constructiebedrijf Brico in Baambrugge, waar ik ijzeren hekken moest lassen voor flats in Amsterdam. Die hekken staan er nog. Na deze baan heb ik nog in Amsterdam bij een Tsjechische ingenieur gewerkt voor transportbanden in flessenfabrieken. Hij bood me een hoog salaris aan dat ik niet kon weigeren. Ik heb daar een jaar gewerkt. Toen moest ik in militaire dienst.

Hoe was de militaire dienst?

Vrij laat ging ik in militaire dienst, ik was al 20 jaar. Ik diende bij de marine als vliegtuigmaker. Ik wilde heel graag varen, omdat ik nogal avontuurlijk was aangelegd. Het liefst wilde ik met het marineschip

Hr. Ms. Karel Doorman mee, daar had ik een verzoek voor ingediend. Vanwege de Nieuw Guinea-kwestie met Indonesië in 1960 stuurde ons land daar troepen naar toe. Wij als miliciens (dienstplichtige zeesoldaten) mochten niet mee. Mijn gedroomde wereldreis ging dus niet door. Uiteindelijk heb ik 21 maanden bij de marine gediend. Eerst in Hilversum, daarna in de Kooi tussen Den Helder en Alkmaar. Voordat ik in dienst ging was ik al verloofd. Mijn aanstaande vrouw wilde eerst een ring voordat ik het matrozenpakje aantrok. Toen ik uit dienst kwam, woonden we bij mijn ouders in.

En na de militaire dienst?

Na de dienst moest ik werk gaan zoeken en dat vond ik in Breukelen aan het Amsterdam-Rijnkanaal bij VAPOR. Dat was een Amerikaans bedrijf, waar we in de werkplaats heaters maakten voor spoortreinen en stoomgeneratoren. Dat werk heb ik zes jaar gedaan. Het lastigste vond ik dat je alsmaar binnenzat. Vooral 's winters zag je helemaal geen daglicht. In 1967 kwam ik bakker Van Dijk tegen uit Nieuwersluis (hij had als bijnaam Bolletje Beschuit). Van Dijk werkte op dat moment voor de ABF (de Amersfoortse Brood Fabriek). De ABF had de wijk van bakker Vermolen uit Loenen overgenomen en zocht daar uitventers voor. Dat

Piet Attema in zijn jonge jaren als matroos, circa 1960.

leek Van Dijk wel wat voor mij, dan kon ik lekker buiten zijn en dan was ik 's middags om half 3 al klaar. In die periode heb ik drie jaar lang brood en andere kruidenierspullen uitgevent in Loenersloot en Kerklaan en heb de omzet toen verdubbeld.

Maar hoe werd u brugwachter?

Vanaf mijn dienstitijd en ook toen ik brood- en kruidenierswaren uitventte verving ik in mijn vrije tijd de brugwachter in Nieuwersluis. Het werk dat mijn vader en moeder ooit deden was op dat moment overgenomen door mijn zwager Kapper. In die tijd was de handbediening van de brug vervangen door een elektrische installatie, dus zijn vrouw, mijn op één na oudste zus, hoefde niet meer mee te werken. Voor de werkuren kwamen ook steeds strengere regels, hoewel de bruggen steeds langer open bleven. Als je bedenkt dat mijn vader wel 100 uren in de week werkte, moesten daar nu veel extra krachten bijkomen om de uren vol te maken. Eén van die medewerkers was ik dus. Op een middag - ik zat zoals gebruikelijk in mijn brughokje - kwam meneer Van Leeuwen van de provincie Utrecht langs en zei: "Jou moet ik hebben!". Hij was op zoek naar twee nieuwe medewerkers en vroeg mij een sollicitatiebrief te schrijven

aan de provincie, waardoor ik kans zou kunnen maken op de baan als kantonnier, vervangende brugwachter, in vaste dienst. In 1970 werd ik in die functie aangesteld.

Hoe bent u terecht gekomen op de Cronenburgerbrug?

Eind 1972 ging brugwachter De Pijper met pensioen. Ik kon hem toen opvolgen. In december 1972 konden wij verhuizen naar dat prachtige brugwachtershuis bij de Cronenburgerbrug aan de Vecht. Dat was voor mij het ideaal. Tot 1992 ben ik nog kantonnier/brugwachter geweest en daarna werd ik brugwachter in vaste dienst. Het huis en de tuin gaven vrijheid, wij genoten van de bootjes en de kade. We hadden een geweldig uitzicht. We sliepen beneden onder de waterlijn van de Vecht en woonden op de bovenverdieping. Het enig nadeel was dat het huis vochtig was. We zijn er weggegaan, omdat het beter was voor de gezondheid van mijn vrouw.

Kunt u iets vertellen over de geschiedenis van de Cronenburgerbrug?

Vroeger was er slechts één brug in Loenen, dat was de klapbrug in het dorp. Van Oud Over liep een grindpad naar Loosdrecht. Toen er meer auto's op de weg kwamen, ontstond behoefte aan een grotere brug. Anton Adriaan Mussert (1894-1946), hoofdingenieur van provinciale waterstaat in de provincie Utrecht adviseerde in 1933 de grote brug in Loenen te laten ontwerpen en door de provincie te laten bouwen. De brug en het huis bij de Cronenburgerbrug zijn een ontwerp van de Hilversumse architect Jacobus van Laren. Vanaf het begin was de brug voorzien van een elektrische installatie. In de wintermaanden hebben we ook de bediening van de gemeentebrug in Loenen en de Van Leerbrug in Vreeland er een tijdlang bijgedaan.

Hoe lang bent u brugwachter geweest?

Met veel plezier ben ik 34 jaar brugwachter geweest, van 1970 tot 2004. Vooral het omgaan met mensen vond ik leuk. Alle ontwikkelingen in het vak heb ik in die lange periode meegemaakt. Vroeger was

de Vecht drukker met vrachtverkeer en minder met pleziervaart. Nu is het steeds drukker geworden door toename van het aantal sloepen. Ook de vakantiespreiding was oorzaak van het drukker worden van de scheepvaart. Tegenwoordig zie je weinig vrachtboten meer.

Sinds enkele jaren wordt de brug op afstand bediend. Dat gebeurt vanuit een gebouw van Waternet in Uitermeer drie kilometer voor Weesp. De provincie heeft de bediening van de bruggen allemaal uitbesteed aan Waternet. Afhankelijk van het seizoen wordt het werk om de 12 bruggen centraal vanuit dat gebouw te bedienen gedaan door minimaal één en maximaal vier brugwachters. Het is nu allemaal heel modern met computers en monitoren, maar voor mij was deze ontwikkeling letterlijk een brug te ver.

Had u een bijnaam op de brug?

Ja, ze noemden mij Kabouter Paulus of Kabouter Plop.

Ik heb een keer meegemaakt, dat er een groot schip langskwam met 150 feestgangers en toen riep de ceremoniemeester: "Dames en heren, tot mijn grote plezier zie ik Kabouter Plop!" en toen gingen ze met z'n allen zingen voor mij.

Moest er per klompje worden betaald voor de doorvaart?

De Cronenburgerbrug is altijd vrij geweest van tolgeld. Het geld dat in het klompje belandde was fooigeld. Tegen de belastingdienst heeft mijn vrouw altijd gezegd dat de opbrengst niks voorstelde.

Hebt u wel eens ruzies meegemaakt?

In al die jaren viel dat reuze mee, ik ben namelijk altijd vrij soepel geweest. Slechts één keer heb ik 's ochtends om 06.00 uur - toen was de brug al rond die tijd open - vervelende mannen voor de deur gehad. Zij vonden dat de bomen direct omhoog moesten, want zij wilden er onmiddellijk doorheen. Ik heb toen maar gedaan wat ze vroegen, want ze hadden gevaarlijke messen bij zich. Die situatie was toen dermate dreigend dat we vanaf die tijd de deur altijd op slot deden.

En ja, ik heb ook wel met zekere regelmaat hangjongeren van de brug verwijderd, maar dan was wat stemverheffing meestal voldoende. Als er iets aan de hand was overdag of 's nachts ging ik er meestal op af, maar mijn vrouw hield me vooral 's nachts nog al eens tegen, bang voor represailles. Maar dat is gelukkig nooit gebeurd.

Aan het werk in het brughuis op de Cronenburgerbrug. Op de achtergrond het brugwachtershuis waar Attema woonde.

Ongevallen heb ik wel veel meegemaakt. Vooral die ene met Dirk van Nederend, een bejaarde alleenwonende agrariër van de Mijndensedijk, heeft veel indruk op mij gemaakt. Ik sliep en werd wakker van het geluid van een auto met gierende remmen. Toen ging de bel en stond er iemand voor de deur, die onder het bloed zat. Hij nam me mee naar de brug en daar lag Van Nederend, dood. Hij had een feestje gehad in de zaal van 'Ons Huis', was zonder op te letten overgestoken en aangereden door een veel te hard rijdende automobilist.

Ook kan ik me een andere keer herinneren. Op een zaterdagochtend, belde een meneer aan de deur met de vraag of ik gelijk een ambulance wilde bellen, want er lag een man in de sloot naast het Jaagpad.

Met het klompje hengelen naar bruggeld bij de Cronenburgerbrug.

De man was de kroeg uitgekomen, een beetje verkeerd gaan lopen en had de hele nacht in de bagger van de sloot gelegen. Hij leefde nog. We hebben hem met een touw van een tjalk uit de sloot getakeld. Hij is naar het ziekenhuis gebracht met een behoorlijke ondertemperatuur. Maar liefst zes weken heeft hij er gelegen. Hij heeft er uiteindelijk een verpleegster aan overgehouden.

Booteigenaren die in Loenen blijven overnachten moeten betalen, hoe zit dat precies?

Boten die overnachten in Loenen moeten kadegeld betalen aan de gemeente. Het innen van die gelden wordt gedaan door leden van de Watersportvereniging De Muyen. Vroeger kregen ze subsidie, maar later werd een andere afspraak met de gemeente gemaakt. De leden mochten namelijk kadegeld innen en kregen dan 25% van de opbrengst. De jaaropbrengst was ongeveer 40.000 gulden, dus dat was interessant voor de vereniging. Dat ik de kadegelden inde was dus liefdewerk van mij voor de watersportvereniging.

Boten die wilden overnachten, moesten toeristenbelasting en liggeld aan de gemeente betalen. In mijn tijd kostte dat voor een boot tot 9,5 meter € 4,50 + € 0,55 per persoon en voor een schip langer dan 9,5 meter € 7,- en € 0,55 per persoon.

Kunt u ons nog leuke anekdotes vertellen?

O ja, genoeg. Bijvoorbeeld er lag ooit een boot met een man en een vrouw. De man was overspelig geweest in de echtelijke sponde. Zijn vrouw kwam erachter. Ze kregen hierover ruzie, de twee gingen vechten en de bh's, de onderbroeken en andere kledingstukken werden overboord gekieperd. Ik heb dat allemaal van afstand zien gebeuren, maar me er niet mee bemoeid.

En het verhaal van die vrouw uit Utrecht is ook apart. Er lag een tijdlang een boot met een nare jongeman. We noemden hem Schele Leen, hij kwam uit Amsterdam. Ik was altijd al een beetje huiverig voor hem, vooral met betrekking

tot vrouwen. Op een keer in november stond er plotseling een vrouw in BH en onderbroek bij ons voor de deur en zei: "Ik ben bijna vermoord". Ze was een prostitué, de man had haar besteld en met een mes achterna gezeten. We hebben de politie gebeld, er kwamen twee jonge agenten, die proces verbaal hebben opge maakt en achter mij aan mee gingen naar de boot. Zelf durfden ze niet voorop te lopen. Daarna is Schele Leen uit Loenen vertrokken. Hij zwaaide nog naar me toen hij in zijn boot langs voer.

Als u terugkijkt op uw werk als brugwachter, wat denkt u dan?

Het werk is met handwerk begonnen, daarna werd de brug elektrisch bediend en nu is de bediening digitaal en op afstand geworden. We waren vroeger sceptisch toen een brug door een elektrische installatie werd bediend en nu zijn we weer sceptisch over bediening op afstand. Het heeft allemaal erg veel geld gekost en de mensen hebben veel gemopperd als de brug weer eens omhoog bleef staan. We zorgden zelf ook voor het onderhoud van de brug, maar dat was ook ineens over. Maar de ontwikkelingen gaan nu eenmaal door, alleen de romantiek is er wel

Piet Attema en zijn vrouw in maart 2011.

vanaf gegaan. Ik weet dat de trouwe bootjesmensen me missen en ik mis ze ook. Aan de kade was altijd lol en daar genoot ik van. Ach, ik heb het allemaal meege maakt in een heel mooie tijd.

*Hilde de Haan
Aleid Smid*

Ook het innen van liggeld van boten aan het Jaagpad hoorde bij de taken van Attema.